

Жената, която създадох

Личният път на женското лидерство

Въведение

ЧАСТ I: В СЪРЦЕТО НА ЖЕНАТА-ЛИДЕР

- Приятно ми е, аз съм старата Анета
- Когато гласовете ти говорят
- Руска рулетка: да убиеш себе си
- Краят на ерата на доброто момиче

ЧАСТ II: КОРЕНИ НА АВТЕНТИЧНОТО ЖЕНСКО ЛИДЕРСТВО

- Жената, която имаше име
- Лидерска петолъчка - женски качества за успех
- Да говориш със собствен глас
- За властта и влиянието
- Ода за грешките и провалите

ЧАСТ III. СВЪРЗАНИ В МРЕЖАТА

- В търсене на жени като мен: ролеви модели за съвременни жени-лидери
- Силата на връзките: защо е важно да имаш солидна мрежа около себе си
- Менторски клас
- От жена за жена

ЧАСТ IV. НОВИТЕ ПРАВИЛА НА БАЛАНСА

- Колко е заета успешната жена?
- Стоте лица на дявола
- В името на хубавия живот

ЧАСТ V. ЕТИКЕТ ЗА УСПЕХ

- Авторитет в тялото на жена
- Да се облечеш за уважение

Заклучение

ЧАСТ I: В сърцето на жената-лидер

Глава Първа: Приятно ми е. Аз съм старата Анета

"Коя съм аз?" - въпрос, благодарение на който много псевдо-коуч специалисти направиха нелошо състояние в последните десет години. Опитът ми показва, че предимно жените си го задаваме, сякаш само ние нямаме идентичност и не можем да решим какви да бъдем. Разбира се, тази ситуация си има обяснение, което е достойно за цял семестър по история на женските движения. Ще ти го спестя като само ти кажа, че около деветнайсет века (представи си само, това са хиляда и деветстотин години) жените са били всичко друго, само не и себе си. Това е доста време. Въобще, възможността да си задаваме въпроси е шанс, който приемаме за даденост и истински не оценяваме.

Аз поне никак не се наслаждавах на себе си, когато си го зададох за първи път. Беше въпрос, изникнал от мрака на отчаянието, умората и тоталното обезверение. Спомням си много ясно момента, в който се запитах "Коя съм аз", макар и не точно с тези думи. Беше някъде през 2008 година, аз бях в обедна почивка и прекосявах бул. Стамболийски и ул. Лавеле. Някои го наричат "да чуеш глас в себе си", други - "да усетиш пробождање" някъде в тялото. Сега знам какво точно е било, но тогава си беше самонадеяно самодиагностициране: "Имам депресия". И понеже съм от момичетата, свикнали да си учат уроците в училище, какво направих? Вмъкнах се в книжарница Хеликон на бул. Стамболийски и започнах любовната си връзка с нея, продължила дълги години. Книги на килограм в търсенена отговор какво ми е и как да се "оправя". Не казвам, че е най-добрият подход, обаче е по-добър от антидепресанти, изписани със зелена рецепта. Познай откъде знам?

Казват, че всеки си има своите уроци. Това, което не ти казват, е, че за всеки идват различно, защото усвояваме по различен начин. За мен бяха книгите, и все още до голяма степен са, заради синдрома на "добрата ученичка", който носех цял живот преди това. Започнах да го разрушавам в момента, в който създадох Успешни жени през 2013 година и открих цял един нов свят. Когато започнеш новия си живот (или създадеш бизнес), някои модели от миналото ще си заминат, други - ти ще ги убиеш. Въпрос на оцеляване. И добре че!...

Признавам си, че в продължение на години вярвах, че нещо не ми е наред и трябва да се променя. В резултат на това станах златен клиент на Хеликон и Amazon Books. Някои жени купуват обувки, други - чанти. Аз злоупотребявах с книги. Обсесията е същата, само егото ти се чувства далеч по-елитарно и успява да оневини харченето с цел трупане на знания. Да не забравяме, че въпреки добрите си намерения, цялото течение, наречено "личностно развитие", в комбинация с изключително женския ни комплекс, че не сме достатъчно добри, води до едно безкрайно харчене и търсене на онзи неуловим външен регулатор, който да каже: "Сега вече си готова. Сега си достатъчно добра". Ако си жена над 35-годишна възраст и четеш това, има шанс да си разбрала, че това е пълна заблуда. Всеки ден се сблъсквам с някоя статия или видео в социалните мрежи, което ми дава "три начина да" или "пет стъпки към" ... и си давам сметка в колко шумна система живеем. Разбираема е човешката ни склонност да търсим най-краткия път, но най-пазената тайна е,

че такъв няма. Днес вече не следвам чужди формули, особено идващите през социалните мрежи, дадени от хора, които владеят най-добре уменията да пишат маркетингови текстове. Уча се единствено от историите и опита на жени, които са извървели пътя си или най-малкото познават "дъното".

Въпросът "Коя съм аз" си има тайна врата, през която се минава само след като си поживяла малко на този свят и си изпитала някои от уроците на живота. Тайната за всички, търсещи своя път, е, че той започва с теб - **истинската и неподправена ти**. А за да разбереш коя е тази част от теб, ти трябва време, тишина и фокус навътре и назад към това, каква си била преди да станеш обществено приемлива майка, сестра, съпруга, колежка, приятелка, дъщеря, собственик на фирма или с каквото лице се подвизаваш тези дни. И тук вече започва магията. Или хаосът.

Жените не умеем да се занимаваме със себе си. Не ни е присъщо, защото не сме научени. Изпитваме вина и неудобство даже да си го помислим и осъждаме сурово тези жени, които, видиш ли, си го позволяват. "О, понеделник сутрин и тя е в йога студиото! Какво си въобразява? Аз не мога да си го позволя. Лесно ѝ е на нея..." или "Как така цяло лято е с децата на морето? Какви пари изкарва мъжът ѝ?". В България все още съществува стереотипът, че мъжът е водещият източник на доходи. След това с чувство на горчива завист си намираме около хиляда извинения защо няма как да се случи на нас. Познато ли ти е? Не ми отговаряй! Винаги има някой друг, който се нуждае от теб. Особено в девет и половина вечерта в петък, когато си на рождения ден на приятелка и шефът ти звънне, за да попита дали командировката ти е довела до затваряне на сделка за милиони. Ахъм, и аз бях на този рожден ден! Извън сарказма ми, наистина, жените сме устроени да поставяме другите преди себе си. Дали ще са възрастните ни родители, невръстните ни деца, страдащата ни приятелка, шефовете със спешните им приоритети, колегите от отдела по "Операции", феновете в социалните мрежи - все някой е по-важен и се вмъква в графика ни, така че не можем да отделим този съкровен един час за себе си. Телефонът ти звъни в седем часа сутринта с обаждане от фирмата, мейлът ти е пълен, защото все някой някъде по света е буден, когато ти спиш, и усещането за неспособване вече е налице. Детето се е залепило за краката ти и се влачи с крокодилски сълзи, докато излизаш за работа, претопляш вчерашна пица за вечеря, защото трябваше да работиш над презентацията в последния момент. Разбира се, измислям си тези истории, никога не съм ги чувала, нито виждала в истинския живот.

Ние, жените, и друго не умеем - да режем "през коленете", което на цивилизован език означава да поставиш граници и да кажеш твърдо НЕ. Грижовната майка от детската площадка, която те съветва за важноста на времето, прекарано с децата ти, безкрайно негативната приятелка, която вярва, че един час самосъжаление ще подобри ситуацията ѝ, или майка, която за пореден път се опитва да ти внуши вина, че твърде рядко я посещаваш. Хипотетични ситуации, както знаеш, не са истински, жените рядко се сблъскват с такива!....

Ако усвоим тези две основни умения - да поставяме себе си на първо място и да опазваме границите си от външни набези, животът и кариерата или бизнесът ни биха били съвсем различни. Само си представи какво ще стане, ако днес вземеш решение да напуснеш онази токсична ферма за роби, в която губиш потенциала си. Или си тръгнеш от човека, който за пореден път те лъже. Или си изключиш телефона до понеделник в осем. Или спреш да вечеряш с пица. Или отидеш в парка да тичаш въпреки дъжда. Или вдигнеш

телефона и се свържеш с потенциални спонсори, въпреки съмненията си. Или дадеш децата на свекърва си за един ден с риск да ги нахрани с вафли, за да можеш да поспиш или да отидеш на СПА, или каквото си решила. Или постепенно спреш да се срещаш с всеки, който те натовазва, и спреш да се оправдаваш. Ако някъде измежду тези редове настръхваш от възмущение или клатиш глава с разбиране, то значи си една от нас - съвременните жени, които се учим да бъдем себе си.

Пътят напред започва с една крачка - назад. Първо ни е нужно да се освободим от всички наслоени убеждения какво трябва да бъде, какви трябва да сме и какво трябва да постигнем. От твърде много страни ни се казва къде трябваше да сме стигнали вече, как да изглеждаме и какво да правим. Толкова смесени послания, че накрая оставаш с огромно объркване. Знам, че си заета и независима жена и нямаш време за нищо. Чувала съм го стотици пъти. Но рано или късно ще се наложи да забавиш забързаното ежедневие, да изключиш телевизора и фейсбук и да чакаш. И да дишаш. Едно - коя съм аз, две - какво искам, три - кое ми е важно, четири - каква бях на шест години, пет - какво обичам безкрайно, шест - как се забавлявам, седем - как си почивам, осем - с какво няма да се примиря никога, девет - кои са външните граници на компромисите, които правя, десет - как искам да изразя потенциала си в работата.

Колко време ще чакаш е въпрос, на който не мога да ти отговоря. Зависи колко дълбока е мъглата от изисквания и очаквания, в която си се обгърнала. Зависи и колко силно и шумно е егото ти. Това означава, че кристално ясно чуваш всеки ден в главата си защо не му е времето сега, твърде ти е късно, защото си стара, или си твърде дебела, или нямаш нужната квалификация или парите недостигат, или си много заета с децата или работата, или и двете, или си изпуснала момента да си намериш мъж и онзи беше единственият. Зависи наистина. Но ако чуваш много ясно този глас, вероятно не чуваш другия, който шепти и брои до десет. Това е най-сигурният знак, че е време да изолираш шума в XXI век, процеждащ се през медии, негативни хора и грешни убеждения за теб самата. Вместо това, замисли се за алтернатива.

Моята алтернатива се оказаха ...списъците. Аз съм царица на списъците. Години наред живеех със стреса, който създават, докато не ги подчиних. Едни от най-смислените списъци, които направих и които пазя и до днес, ми показват пътя, по който съм минала и накъде отивам. Например:

Списък от 13 точки за нов живот

Създаден през 2009 или началото на 2010 години, той включва неща като да си купя кола и нови чаршафи, да освежа жилището и да пътувам поне четири пъти в годината САМА. Спазвах го стриктно до края на 2012 година. Свърши работа за времето си. За съжаление не може да искаш всичко от един списък. Здравословно започнах да рухвам точно по това време и очевидно имах нужда от друг списък. Отне няколко години, за да го съставя.

Списък с какво няма да се примирявам повече

Наричам го "закъснелия" списък. Някои части от него е трябвало да възникнат още от тийнейджърските ми години. Други възникнаха след като създадох Успешни жени и се сблъсках с истинските грешки и уроци. И все пак, в голямата си част е доста радикален. Въпреки това съм се убедила, че жените имаме нужда да усетим границите си. Ако нещо,

свързано с теб, ти се струва прекалено самохвално или твърде голямо, прекалено рязко и дори егоистично, вероятно е в твоя полза. В основата на списъка ми стоят два въпроса: "С какво няма да се примирия никога повече в живота си?" и "Каква жена трябва да бъде днес, за да се придвижва по-близо до тази, която искам да бъде утре". Днес този списък е моето "Отче наш..." и прибягвам до него ежедневно.

Списъкът "My way"

Това е списъкът, който определя ценностите и убежденията, които ме ръководят. Той включва прозаични неща, като например нуждата от дневна светлина и приятна атмосфера, докато работя, през това, че отказвам да нося конфекция, която се опитва да навре тялото ми в изкуствени размери, до правила за налагане на лични граници и управление на времето. Той е резултат от това, че прозрях силата на маркетинга във всичко около нас, което ме прави особено осъзнат потребител, постоянно четяща между редовете персони и ужасяващо държащ на качеството клиент. Комбинацията от трите, повярвай ми, е като да бъдеш една много лоша за другите и много добра за себе си жена. Изключително здравословен профил, бих добавила.

Тези списъци ми помагат да се фокусирам, когато старите навици се опитат да ме повлекат, което се случва и на най-добрите. Държа ги в органайзера си, с който ходя навсякъде. Те са нещо като манифест. Помагат ми да знам накъде вървя и да имам вътрешен интегритет, постъпвайки според приоритетите и принципите си. За нас, жените, последното е от ключово значение. Ние правим бизнес така, както живеем, и живеем така, както работим. Ако нямаме хармонично сливане между двете, започваме да се чудим защо не се получава, как да постигнем баланс в едно или друго и как да постъпим, когато стане трудно. А трудно ще бъде. Уверявам те.

Така че, коя си ти преди да се превърнеш в тази, която виждаме всички днес? Коя си ти, когато удариш дъното в живота или кариерата си? Коя си ти, когато плачеш и молиш? Коя си ти, когато животът ти изглежда сив? Коя си ти, когато коленете ти треперят от страх? Коя си ти и какво искаш за себе си? И най-важното, на какво си готова, за да го постигнеш?

Глава 4: Краят на ерата на "доброто момиче"

В момента, в който пиша тези редове, в развития свят имаме тренд сред жените, наречен "*badass women*" или смислово преведен на български език - "*лоши момичета*". Извън стереотипното възприятие за лошо момиче, трябва да кажа, че този термин в XXI век има съвсем различно значение вече.

Първо, не става дума за момичета, а за зрели, осъзнати и пълноценни жени, които нямат проблем да остаряват и са надраснали незрялото "*момичешко*" поведение. Патриархатът предпочита жените да искаме да останем вечните малки момичета, които се къпят в беззащитност, неувереност и съобразяване с всичко и всички. Това са момичета, които искат да са вечно млади и са предимно зависими от мнението и поведението на околните. Лесно е да им вмениш чувство за вина и още по-лесно - да ги манипулираш с

похвала за добре свършена работа. Това са момичета, които са израснали с приказките за Снежанка, Спящата красавица, Пепеляшка и всички производни на *"принцесата, спасена от някой принц на бял кон"*. Барби беше принцесата на 90-те, която продължава да съществува няколко поколения момичета. За щастие вече се появяват Барби адвокат, космонавт, физик, Барби с нормални човешки пропорции. Все още не съм ги виждала в България обаче.

"Лошите момичета" на XXI век не са и фаталните жени със силиконов чорап и тясна рокля, ходещи на 12 см ток с чанта Prada. Познавам такива момичета и под фасадата на скъпия костюм или рокля с гол гръб седи точно тази неувереност и зависимост като на Спящата красавица, чакаща своя принц.

"Лошите момичета" на XXI век определено не са тези облечени в черно бельо, полуголи, често силиконови модели, които вървят с леко нацупени устни и премрежен поглед, нито пък еротичните модели, полегнали като изкустителен обект на мъжките удоволствия.

И за финал, *"Лошите момичета"* на XXI век не са корпоративните оси (да не използвам по-разпознаваемия епитет), които са се устремили амбициозно към заветния връх, мачкайки и жертвайки всичко и всички около себе си.

За съжаление, грешно разбрахме и още по-грешно усвоихме постиженията на феминисткото движение, довеждайки до крайност равенството и постиженията си с тези на мъжете. Спомняш ли си саката с безумни подплънки през 80-те и 90-те години, които трябваше да ни покажат колко сме равностойни в света на бизнеса? Или носенето на вратовръзки от жени? Или убеждението, че трябва да имаш твърда ръка, каменно изражение, да бъдеш сериозна и два пъти по-добра от всеки мъж, за да докажеш, че заслужаваш да си на масата за преговори и си достоен спаринг партньор? Или да си три пъти по-умна, за да не те хванат в грешка? Гордеем се и постоянно се изтъква, че в България имаме много жени на високи управленски постове. Вярно е. Комунизмът в комбинация с феминизма са дали възможност на жените в нашата страна да работят наравно с мъжете отпреди този въпрос да стане актуален. Да не говорим, че нашата история на войни, въстания и битки на Балканите е принудила българката да бъде повече мъж от мъжете. Много от днешните делови жени са продукт на сложната система, съчетаваща народопсихология, история, култура и женски движения. Те са постигнали успехите си с пот, кръв и битки, жертвали са женското в себе си и знаят пределно добре какво е къртовски труд и още повече компромиси. За съжаление, повечето остават в клопката на модела *"жената-мъж"*, която тайно крие момичешкото желание да бъде Спящата красавица, спасена от някой принц. А принцът невинаги е мъж. Понякога е нова, още по-висока длъжност, тото фиш, висок годишен бонус, повишение или просто спасение под формата на болест, която да те отърве от ежедневните битки. Познай откъде знам!

В първата една трета (надявам се!) от живота ми, аз също съм живяла с тези клишета и стереотипи за лошите момичета. Истински щастлива съм, че мога да живея във време, когато това се променя. Вече има жени, които са истински автентични лидери, а не просто мениджъри на високи постове. Те са визионери дори в рамките на една организация. Това са жени, които са лидери в душата си и умеят да ангажират най-високия потенциал на човека във всяка една ситуация. Срещат се в компаниите, но също и създават

собствени бизнеси или екосистеми, където имат мисия да допринасят за заобикалящата среда, независимо дали ще е да променят хранителните навици на децата или ще е да помагат на подрастващите момичета да се насочат към професионално развитие в дигиталния свят и науката. И те са жени, за които принципите, куражът и ценностната система са водещи за всяко решение в живота - лично или професионално. Ще има бизнес среди, където промяната ще се случи последна. Финансите и политиката например. Но ще се случи, защото идва ново поколение жени. Именно времето ще ги създаде като съвременни лоши момичета - непреклонни, вярващи в себе си и изискващи. Наричат ги "милениум поколение".

Останалите "Badass women" или тези, които се прераждат в такива, рециклирайки старите вредни навици на добри момичета, са истински пълнокръвни жени, които знаят какво искат, кои са и какво няма да допуснат в живота си. Те са бунтари по душа, автентични по природа и зрели по характер. Познават се, приемат се, обичат се. Хапят и се борят ако трябва, прегръщат и милват със сърце и душа. Не се страхуват да са уязвими, но не се страхуват и да тропнат по масата, заявявайки се. Това са жени, които имат амбиции, но и мечти, които работят здраво, но и се радват на живота. Те имат принципи, ценности и не се страхуват да ги отстояват, понякога дори и с цената на рязане "през коленете".

"Badass women" или новите лоши момичета са жените-лидери в XXI век.

Аз винаги съм била класическата Спяща красавица.

ЧАСТ II. Корените на автентичното женско лидерство

Докато пишех тази книга, в света около нас започваше процес, който ще промени хода на човешката история.

През 2009 година, по време на конференция по въпросите на мира във Ванкувър, Канада, Далай Лама прави изявление, което се цитира и до днес в женските среди - "Жената от Запада ще спаси света". Всички феминистки организации, женски движения, неправителствени организации в подкрепа на различни женски групи подеха неговите думи и ги вложиха в прокламации, памфлети и речи. Освен че звучат патетично, думите на Далай Лама се оказаха пророчески.

През последните години в света настъпват промени - къде по-видими, къде под повърхността, които насочват обществото ни към нова нагласа за ролята и мястото на жените в него. Започна четвъртата вълна на феминизма. Спомням си по време на президентската кампания в САЩ през 2016 година, в която Доналд Тръмп спечели, дебатът неминуемо стигна до противопоставяне по оста мъже-жени в лицето на Хилъри Клинтън. Разбира се, това е златна мина за медиите и зависи от гледната точка, през която ще се погледне, но в действителност не е истинският диалог. Няма значение какви са достойнствата на двамата кандидати, както и какви са сенките зад тях. Нито е от значение

резултатът и кой водеше кампанията си по-умело. Това, което тези избори показаха, е, че в развитите държави се случва промяна в начина, по който жените осъзнават себе си, и именно това ще донесе промяна в средата около нас. Вече не става въпрос за това, имат ли жените равни права и за какво, нито се обсъжда достъпът им до възможности или образование, както и се приема за напълно естествено да имат свободата да избират, да участват и да действат. Всичко това са постижения на феминистките движения през втората половина на миналия век. За ужас на всички жени, които биха се отrekli от него, за да не привличат снизходителни подмятания около себе си, трябва да признаем, че феминизмът изигра огромна роля, за да бъдем такива, каквито сме днес. За ужас и на всички мъже, които ще възкликнат: *"Нали ходите на работа и изкарвате пари, какво още искате?!"*, феминисткото движение навлиза в нова фаза, която стъпва на постиженията от миналото и надгражда със зрелостта на настоящето.

Най-дълбоките промени винаги започват отвътре-навън. Случват се бавно, отнемат време да узреят, да се формират и да се проявят. Всъщност най-много време отнема да бъдат видени и разпознати. Но започнат ли, няма връщане назад. Има една легенда, която разказва, че когато Христофор Колумб приближавал бреговете на Америка, местното население не виждало корабите. Усещали, че нещо се случва, виждали странното вълнение на водите на океана, но на хоризонта не виждали нищо, защото не знаели какво е кораб, за да го разпознаят. Едва когато приближили брега, индианците разбрали, че това са други човечи, които идват на тяхната земя. Човешкото съзнание не вижда това, което не познава, но това не означава, че то не се случва. Под повърхността, процесите се развиват, за да може днес да чуваме все по-често да се обсъждат теми, свързани с ролята на жените. Това означава, че вълните вече са се раздвижили, но ние все още не сме доловили посланието им - нещо идва към нас.

България не е изолирана от тези тенденции. В последните години популярността на женските теми, форуми, сайтове, семинари, платформи се увеличи значително. Именно женската аудитория се насочи към тях и жадно започна да поглъща информацията и споделянето, които се предлагат. Технологиите направиха възможно свързването помежду ни и опосредстваха процес, който вече е започнал - жените искат да се събират с други жени и да създават общности, които са градивни, имат някаква мисия, подпомагат се една друга и най-важното - носят промяна. Всеизвестно е, че ние сме добри комуникатори и създаваме връзки лесно, но днес вече тези наши качества се прилагат за случването на проекти, бизнеси и нови начинания в различни сфери. Ако се огледаш наоколо, ще видиш, че все повече жени активно се включват в коментиране и обсъждане на темите, които ни вълнуват, и да, социалните мрежи и съвременните технологии мултиплицират ефекта. Българката днес е част от жените в Западния свят с това, че е ангажирана, активна и споделяща. Тя чете, търси начин да надгради уменията си и да постигне следващо ниво в развитието си. Промяната, която се случва, е на ниво съзнание и именно това я прави дефинитивна. Поколението жени, което живее днес, постепенно започва да осъзнава и по-важното - да заявява желанията и стремежите си. Появи се претенцията, че можем да искаме да живеем различно и това да е по нашите правила. Никога преди не е стоял въпросът харесвам ли работата си, чувствам ли се пълноценна в нея, имам ли нужда да променя посоката. Също така, никога преди жените не са се осмелявали да се трансформират открито както днес. В резултат на това се появиха темите за избор на кариерен път, на майчинство, на начин на живот. Също така, досега не сме били свидетели на изявени жени, които използват силата си не за да доминират, а да променят. Доиде

времето на жените, които не са жертви, а поемат отговорност за решенията и пътя си, както и на тези, които дават нова дефиниция на понятието "сила".

Всичко това е част от новите измерения на феминизма, които са насочени към нас, за да развият потенциала ни и да позволят да излезем на сцената, заявявайки себе си и качествата си на света, създавайки го такъв, какъвто ни харесва. Това е индивидуален път, но също и колективен, по който всяка жена сама избира колко и как да участва. По-важното е, че в тази си фаза, феминизмът не се бори срещу мъжете. Диалогът, почиващ на противопоставяне, е плитък и отеснял на фона на световните промени, които се случват. Тук говорим за включване на жените и тяхното разгръщане в мащаб, а не за изключване и надмощие над мъжете. Модерният феминизъм е много по-зрял и спокоен, но и много по-дълбок - такъв, при който корабите започват да се разпознават.

Днес ежедневно се срещам с жени, които признават, че искат да правят нещо свое или виждат възможност за промяна в дадена ситуация и искат да я случат. Познавам жени, които иницират движение, за да създадат ново статукво. Творческият заряд, който изначално носим, намира начин да се изяви, което беше немислимо преди. Затова има такъв подем сред жените, които обмислят или направо стартират странична дейност с потенциал за малък бизнес. Както отбеляза списание Forbes Women неотдавна, *"Предприемачеството е новото женско движение"*. Всичко това не е случайно и се случва именно във време, в което жените осъзнават, че е възможно и имат правото да искат да случат желанията и амбициите си не въпреки някого, а защото заслужават. Това е и времето, когато все по-активни жени не просто заемат място на масата за преговори, а искат и други да седят до тях. Ето как новият феминизъм се различава от предходните етапи. Преди успех беше да има жена в зала, пълна с мъже. Когато тя се пребори и наложи, това вече е свръх-успех. Днес, успялата жена иска да се обгражда с други такива и да създава наследство за поколенията след нея. Нарича се автентично женско лидерство.

В основата му стоят няколко характеристики, които развиваме продължително по пътя си и които ни правят незабравими. Знаеш, че си жена-лидер, когато си оставила следа и за теб се говори дори когато те няма в стаята, когато си променила средата, създала си история или си допринесла за нечие подобряване. В днешния променящ се и много динамичен свят ще се търсят именно такива личности, мъже и жени, защото бизнесът налага все повече не просто агресивно постигане на резултати и печалба, а създаване на изживяване, развитие на екипи, мобилизиране на креативния потенциал и изграждане на устойчивост в управлението. Колкото и да не ни се вярва, печалбата ще се превърне във функция на идеите, оригиналността, свободата и удоволствието на хората, а не както досега - на конкуренцията, оптимизации от мащаба и изстискване на всеки останал ресурс. Маркетолозите вече знаят това и ни показват все по-интелигентни рекламни послания, които въздействат върху емоциите и нуждата ни да се свържем с бранда или продукта. Например вече не можеш просто да продаваш прах за пране. Сега е важно какво стои в ценностната система на компанията, която го създава, каква е мисията и посланието ѝ, сред кои потребители се позиционира и какво иска да създаде като усещане. Същото е и с компаниите. Ние имаме силата да влияем като избираме дали да купуваме продуктите им. По статистика 80% от икономическите и потребителски решения се взимат от жени. Това в превод означава „сила“ и днес жените се учат да я използват все по-адекватно и целенасочено. Да гласуваш с потребителското си поведение е меката власт, която ние имаме и с която можем да определяме дневния ред в икономиката всеки ден. Аналогично

служителите в компаниите гласуват с поведението си дали да бъдат част от тях. Никога това не е имало такова значение за работодателите както днес. Изграждането на силни и печеливши фирми е все така тясно свързано с професионалното и финансово удовлетворение на служителите. Най-напредничавите фирми обаче знаят, че в XXI век все повече е въпрос и на предлагани възможности за служителите, изграждане на микросреда, работодателски бранд и нещо, което изглежда за пръв път има значение - щастието на служителите. Никога преди не се е говорило за това единицата да прави избор на работно място, което да отговаря на ценностите ѝ, да е интегрирано в цялостната ѝ житейска и професионална визия и да я кара да се чувства горда от избора си и достойно оценена. Днес модерните и прогресивни компании разбират нуждата да си партнират със своите служители, вместо да ги "управляват", взимайки най-доброто от потенциала им, но и давайки им - бранд, силен старт, а може би и бъдеще. Така за първи път в човешката бизнес история печалбите и успехът се свързват с щастието и способността да имаш баланс в живота си. Всичко това се случва, защото все повече на ръководни позиции в компаниите има жени, които имат дългосрочен фокус, лична мисия и емпатийни умения да се свързват с хората и да създават благоприятна среда за процъфтяване на таланта и индивидуалните умения. Жените искат да печелят и да са успешни, но и да създават мотивираща среда за работа и приемственост. Нас просто ни е грижа.

Тази промяна е цивилизационна. Тя започва отвътре с всяка следваща делова жена, която заема висок пост и задава посоката и тона на диалога и продължава, за да се случи трайно. Все още имаме стереотипи на работното място, изправяме се пред стари патриархални норми и се сблъскваме с неадекватни решения, които са повече политически, отколкото с бизнес насоченост, но всеки процес е започнал с първа крачка. Днес, жените в бизнеса се ангажират активно, като все по-малко копират мъжките модели на поведение и изразяват своята автентичност. Учат се на силно присъствие, позициониране и изразяване на авторитет в ежедневни ситуации, по начин, който не ги прави агресивни или застрашителни - нещо, което жените постигахме преди, имитирайки силните на деня, и което не работеше добре за нас. Това е така, защото все още в обществото ни има определени разбирания за ролята и мястото на жената и това да е пълководец, та дори и в малка семейна фирма, не е нормата. Предизвикателството за нас днес е да намерим правилния баланс между все още патриархалния бизнес свят и нашия женски подход към него. Веднъж когато се случи обаче, жената става не просто силна и уважавана, тя се превръща в истински лидер в новото време.

Тази книга е посветена на жените, които са се осмелили да имат собствен глас и да създават собствени правила дори в рамките на отделните организации и компании, променяйки статуквото и изграждайки нова корпоративна култура. Това е книга, която идва да запълни празнотата, която съществува, когато говорим не просто за кариерно развитие, а за потапяне във все още необятните среди на женското лидерство. Тук фокусът е посветен на изкачване на следващо ниво в бизнеса и кариерата, където жените срещат невидима стена пред себе си, изтъкана от предразсъдъци, двойни стандарти и стереотипи, но също и от личната ни неувереност и вътрешни ограничения.

Струва си да се отбележи, че тази книга не е феминистки манифест, насочен срещу мъжете. Ако беше, щеше да е истински провал, защото в XXI век, когато дори понятието за пол добива нови измерения, да говорим за предимство и надмощие на женския над мъжкия е чиста загуба на ресурс и потенциал. Но в изкачването ни в кариерата или

бизнеса и утвърждаването ни като лидери, жените трябва да преодолеем някои наши, женски, модели и да усвоим други, които не са ни съвсем присъщи, защото нямаме вековната делова зрялост, каквато имат мъжете. Излишно е да го отричаме. Все пак, жената е активен участник в обществения и икономически свят не повече от сто години. Бизнес средата не е предполагала да сме участници в нея и затова в корените си е чисто мъжка. Навиците и поведенията, които жените имаме, са различни от нужните за успех в света на бизнеса, какъвто се е създал. Това е и причината, след като влязохме в него и извоювахме достъп и равенство, да имаме дилеми, да се сблъскваме със стереотипи и да се борим да се наложим, за да ни приемат насериозно. Най-неочакваното разочарование, пораждащо объркване и гняв сред жените е, че заимствайки от мъжките модели, не постигаме същите резултати. Оказа се, че мъжкото поведение, облечено в тялото на жена, не е правилният отговор и това го научихме едва в последните двадесет години. За деловите жени има тесен коридор в бизнес контекст, където се налага да се поместим с поведението, реакциите и визуалното си представяне. Не е честно, не е и приятно, но струва ли си да хленчим? Не познавам жена, която е постигнала каквото и да е, оплаквайки съдбата си. Не можем да се сърдим на човечеството, че така се е устроило. Не можем да си намираме извинения в това, за да сме жертви на системата. И със сигурност е незряло да тропаме с крак и озлобление срещу мъжете. Наша е задачата да решим това уравнение. Няма да стане с изисквания, претенции и паради. Ще стане с промяна на нагласата ни като жени и особено с промяна в представянето ни в бизнес средата. Затова тук ще намериш насоките, които са ти нужни първо да разбереш дилемите, пред които се изправят жените в работата и бизнеса и как да ги преодолееш. На следващо място, ще разбереш и как да се отличиш като жена, достойна за уважение, възхищение и приемане на заседателната маса, на която освен място, ще имаш и авторитетен глас. Когато има повече жени, които са там, вече няма на промяната да се гледа като на изключение или "грешка в системата", а като на съвременната нормалност. Корабите на Колумб също са били невидими за индианците преди да акостират край непознатите острови. Светът се променя. Съзнанието ни ще го последва.

Новите трендове няма да ни подминат и в България, която също ще се нуждае неизменно от истински вдъхновяващи и устойчиви лидери, които умеят да преведат екипите си и да ги свържат в единен организъм, който е сплотен и фокусиран да постига цели. Мъжете ще се променят, но и ние като жени в бизнеса - също. Ако искаме да бъдем успешни, а не пренебрегнати в повишенията, снизходително отхвърляни по време на срещи или направо отбягвани, защото сме натрапчиво агресивни, ще трябва да усвоим ново за нас мислене - повече като предприемачи и по-малко като работни пчелички. Ще ни трябва и различен подход към ежедневни ситуации, който да ни позиционира за успех. Ще има навици, от които да се отучим, поведениа, които да модифицираме, и стратегически такива, които да се осмелим да предприемем. Лидерството изисква кураж и видимост - неща, които жените ще трябва да усвоим като А и Б, а не като извънредна реакция, изискваща усилия и мобилизиране на целия ни ресурс. Време е да започнем да се грижим за собствените си амбиции, без да тропаме с крак и да парадирате и определено без да се оправдаваме. Време е да спрем да се държим и да изглеждаме като ученички в бизнес костюм, защото ни личи. От нас зависи! Организациите и компаниите също ще се променят и ще трябва да намерят начин всеки член в екипа да приема себе си за съществен елемент от цялото с личен принос за крайната цел. Само такива фирми ще бъдат успешни и ще определят дневния ред на утрешния ден. Те ще имат автентични лидери начело. Част от тях, голяма част, ще са жени.

Глава 5: Жената, която имаше име

"Човек има едно единствено нещо, което остава с него за цял живот. Това е неговото име".

Покойният ми дядо по бащина линия ми е казал това. Казваше също и че първите тридесет години от живота си работиш за името си, а после - то работи за теб. Сега ми се струва, че това е прекомерно дълъг период, но дядо ми е живял във време, когато започвайки работа на дадено място, се пенсионираш на същото. Това време отмина за нашето поколение, но принципът остава в сила до днес.

Какво означава да имаш име?

Банковият свят е изключително малък. Не в смисъл на включващ малко хора, защото това е секторът, който беше един от най-търсените, авторитетни и надеждни през отминалите двадесет години, в резултат на което привлече хиляди млади професионалисти. Но е малък, защото въпреки че и днес хиляди хора работят в банките в България, името и личният авторитет имат значение и се разпознават сред стотиците специалисти. В най-активните ми години в тези среди, когато бивши колеги се обаждаха да ме питат какво е мнението ми за този или онзи, познавам ли го/я и дали бих го/я препоръчала, си дадох сметка, че всъщност сме две шепи хора. Тогава разбрах с пълна сила думите на дядо ми. По-добре е да имаш име, да го знаят, и то с добро. С други думи славата, която ти се носи, е от ключово значение, ако искаш да растеш в кариерата или да създаваш бизнес партньорства. Ако никой не е чувал за теб - е, ще трябва да промениш това, в случай че се стремиш към професионални постижения. Ако пък репутацията ти е спорна, рано или късно ще имаш голям проблем. Колкото и да не е за вярване, в света на социалните мрежи и видео маркетинга все още хората предпочитат да работят с хора, на които имат доверие, а то се изгражда като те познават, и то с хубаво. Но пък именно благодарение на социалните мрежи новините за разочарованието от даден бизнес, качество на обслужване или решенията на ръководството на дадена компания се разпростират бързо катоагресивен рак. Така че, ако мога да обобщя като финансист, от които бивши няма, че да имаш име е актив, който ти служи и носи възвращаемост, само ако се грижиш добре за него и реинвестираш постоянно.

Автентичност - първа стъпка към изграждането ти като жена-лидер

Глава 9: Ода за грешките и провалите

"Страх ме е, че ще се окаже грешното решение".

"Чувствам го като личен провал. Вложих толкова време в това и сега всичко се разпадна".

"Не мога да си позволя да напусна. Инвестирах десет години, за да стигна дотук, не мога да започна отначало".

Има ли жена, която да не е изпадала в дълбоко колебание как да постъпи, парализирана от страх да не сбърка? Не познавам такава. Жените не обичаме да грешим. Направо се ужасяваме. "Какво ще стане, ако" е съчетание от думи, които сами по себе си не са нищо особено, но когато се сложат една до друга и...ето го кошмара на всяка жена. Ами ако се проваля? Ами ако допусна грешка? Ами ако се изложя? Ами ако остана на улицата? Ами ако

Ние не знаем как да се проваляме. Всички сме закърмени със стремежа да бъдем отличнички, да се справяме добре, да получаваме признание за добри резултати и проектираме този модел на успех във всички сфери в живота си - кариера, семейство, бизнес. Училищната ни система е напълно неадекватна на житейските умения, които са ни необходими, в резултат на което ние не знаем как да се отнасяме към едно от най-обичайните изживявания - провалът. Спомням си когато бях ученичка, трябва да съм била IV или V клас, когато изкарах петица на контролно по математика. Ах, колко отчаяно плаках и страдах, че не съм се справила. Изглежда смешно сега, но ето как изглежда моделът, пренесен двадесет години по-късно. Стоиш с треперещи ръце десет минути преди да влезеш пред изпълнителния комитет и се надяваш от дъното на сърцето си да не се провалиш, сякаш бъдещето ти зависи от него. Сега и това ми се струва нелепо, но някога дефинираше ежедневието ми.

Ако ти не се чувстваш част от племето на отличничките, може би все пак има шанс да те убедя. Не познавам майка, която да не изпада в ужас, че ще сбърка с бебето си. Ами ако обърка реда на храните, ами ако детето се обрине, ами ако сбърка дозата? Сега като че ли е доста модерно да си невротична майка. Не познавам баща, който някога му е хрумвало да се терзае по темата.

Истината е, че от много ранна детска възраст момичетата възприемаме посланието, че трябва да се справяме добре, не, всъщност перфектно, за да получим признание. Не е същото с момчетата. От тях се очаква да са смели и понякога с въздишка приемаме, че са и луди глави (разбирай „правят каквото си искат“). Обществото ни обаче приема, че това е нормално, все пак момчетата са момчета. Когато пораснем, моделът се пренася, както споменах, в реални житейски ситуации. Мъжете се хвърлят напред, опитват различни неща, губят пари, работа, започват отново и виждат в това единствено неблагоприятно стечение на обстоятелствата. Жените обаче се озоваваме в един от двата сценария:

- Чакаме подходящия момент да станем готови, подготвяме се за следващия голям ход, събираме информация, обучаваме се и ...никога не предприемаме нищо.

или

- Ако сме сгрешили в преценката си, се самообвиняваме в некомпетентност, липса на качества и незнаене. След което следва безкраен умствен диалог в стил Страшният съд. Има процент жени, които предпочитат да обвиняват другите.

Както виждаш, стереотипи има и във възможността да се провалим.

Защо момичетата не умеем да грешим?

Бях във втори или трети клас, когато трябваше да напишем нещо като есе-анализ на баснята за орела и жабата. Накратко, жабата помолила орела да я научи да лети. Той й казал, че не може, защото е жаба, но тя въпреки това искала. Тогава орелът я хванал с клон

и я издигнал в небето. После я пуснал да падне на земята, за да разбере, че не може да лети. Много ми беше мъчно за жабата, защото имаше картинка в учебника как си е навехнала крачето. Написах, че орелът е жесток, а жабата добрият герой и че всеки има право да мечтае и да опита. Смърриха ме, че не съм разбрала идеята на баснята. Изводът бил, че не трябва да искаш невъзможни неща. Оттам идвала приказката, че всяка жаба трябва да си знае гола. Има и още една цветуща за българската комплексирана народопсихология пословица: *"Видяла жабата, че конят има подкови, и тя вдигнала крак"*. Бях единствената в класа, която не беше разбрала баснята и се почувствах доста глупава. Никой не поощри моята оригиналност, макар и вървяща в грешна посока. Била съм на 8-9 години, точно преди социумът да ме навре в кутийка.

Преди няколко години присъствах на едно обучение - симулация. Не си спомням каква беше целта му, но помня, че трябваше да подредим последователно отделните елементи на някакъв маркетинг процес. Явно трябва доста да съм се разсеяла (или игнорирала условието на задачата), защото наредих въпросните структурни единици не в последователна права линия от първия до последния, а в кръг. Представих си, че моделът, който симулираме, трябва да дава възможност да се възобновява на цикли и да произвежда нови отговори на всяко ниво. Беше грешно. Аз бях единствената на масата от шест човека, която мислеше в цикли, а не в линейна права. Не разбрах защо бърках обаче - дали защото мислех различно или защото проявявах бунтарство като не слушах условието на задачата. Този път не се почувствах глупава, а креативна и благодарна, че започвам да излизам от кутийката. Разликата между първата и втората ситуация е около 25 години - точно толкова са нужни, за да се създадеш като личност, институциите да те повредят, да осъзнаеш, че си се отдалечила от себе си, да се сринеш и да се родиш отново, но създавайки живота си по собствени правила.

Какво да направиш, когато провалът се случи?

Глава 13: От жена за жена

**"Има специално отредено място в Ада за жени,
които не помагат на други жени"**

**Мадлин Олбрайт
(Държавен секретар на САЩ,
1997-2001)**

Тези думи Мадлин Олбрайт произнася в подкрепа на Хилъри Клинтън по време на кампанията ѝ в надпревара за президентското място през февруари 2016 година. Оттогава те са цитирани многократно от женски движения и организации в САЩ. По-важното е не патосът им, а това, че покрай тях се даде светлина върху един феномен, който не споменавахме преди. Когато се говори за ролята и мястото на жените в обществото и бизнеса, някак автоматично се получава противопоставяне с мъжете и диалогът се измества в посока феминизъм. Също така, в България постоянно изтъкваме, че сме първенци по жени в управляващи органи на големи компании, по социални политики

спрямо жените и също по липсата на дискриминация. Всичко това е вярно, погледнато отгоре. Но както знаем, дяволът е в детайлите, нали?

Какво се случва, когато жените по върховете са повече мъже от мъжете? Ако тези жени са усвоили модела на агресия, амбиция и съревнование и го прилагат ежедневно? Ако го насочват срещу други жени, идващи след тях? Когато тя вярва, че щом е проляла пот, кръв и сълзи, за да постигне успеха си и следователно и ти ще минеш по този път, това е печално известният феномен, наречен "пчелата-майка". Тя е успешна, силна и влиятелна и няма намерение да отстъпи мястото си на някой друг. Тя ще ти помогне да се научиш по трудния начин, както е било за нея. Тя ще ти забие нож в гърба или ще говори зад него. Освен това, тя няма намерение да спонсорира жените, идващи след нея, за да не бъде обвинена, че е феминистка, която дискриминира. В бизнеса, пчелата-майка е резултат от убеждението, че пазарът е малък, няма място за всички и няма да дели печалбите си с друг. Пчелите-майки са продукт на силно патриархална среда, в която има агресивна конкуренция, ограничени ресурси и надпревара кой е най-добрият. В този контекст поведението им е разбираемо, макар и неприятно, особено ако си от другата страна.

Диagonalната противоположност на пчелата-майка е образът на "Майка Тереза" или когато безрезервно помагаш на жени, само защото си жена. В тази позиция рано или късно се озоваваш използвана, а времето ти похабено. Затова има ясни граници на това, кога можеш да предложиш подкрепа и кога е добре да кажеш "НЕ".

На първо място, не е необходимо да харесваш всяка жена само защото е жена и се стреми към нещо. Ние сме хора и сме субективни в общуването си. Понякога е въпрос на енергия и усещане, а не на логично обяснение защо някой ти е антипатичен. Ако пък имаш основание, е, това просто означава, че няма нужда да се оправдаваш. Аз научих този урок малко трудно. Когато създадох Успешни жени, бях силно мотивирана от посланието на #shedeforshe или "Жени подкрепят жени". То стои в основата на бранда и дейността на компанията, затова се стремях винаги да харесвам жените около себе си, независимо от обстоятелствата, пред които се изправях. Това означава, че намирах оправдания, когато забелязвах нередности, например копирани идеи, пренебрежително и превъзхождащо поведение или неспазени ангажименти. Стремях се да бъда толерантна и да си казвам, че никой не е длъжен. Част от жените, които са ме поставяли в такава ситуация, са наистина забавни и интересни, умни и всъщност ги харесвам. Докато не осъзнах, че са пчели-майки. Наложих се да се изправя пред себе си и трезво да дам оценка на подобни връзки. Също така, трябваше да бъда обективна за една моя особеност на характера - аз допускам системно настъпване на границите ми, преди да затворя вратата. Какво да се прави, от зодията е! Или от възпитанието. Или пък от образованието? В голямата политика резките промени в курса на поведение или в отношенията между държавите не се приемат добре. Това създава непредвидимост и рискове, което, преведено на езика на дипломатията, означава: "не желаем да си имаме работа с теб", което пък води след себе си сигурен катаклизъм. Тази формула на междудържавни отношения се е вкоренила в съзнанието ми от ранните години на моето обучение и е оформила поведението ми в бизнес контекст. Научила съм се да изчерпвам всички методи на комуникация и да дам повече от нужните шансове, да бъда нелепо коректна към насрещната страна, дори да не го заслужава, преди рязко да очертая границата, която повече няма да бъде преминавана никога.

Част V. Етикет за успех

Първата специалност, която избрах и ме приеха и в двата университета, в които кандидатствах, беше международни отношения. Искях да бъда дипломат. Не съм сигурна, че решението ми е било автономно, защото на крехката възраст от 18 години обикновено нямаш ясна представа какво искаш от живота си. Това обаче, което със сигурност е изиграло роля в избора ми, е... егото и желанието да бъда специална. Селекцията беше силно конкурентна, което отговаряше на стремежа ми да бъда най-добра от най-добрите, т.е да се отлича. Освен това, в семейството ми няма членове, които да са имали подобен кариерен път. Следователно, изборът отговаряше и на другия критерий - да разбивам правилата, бидейки една от малкото.

Като дете, израснало през 90-те, любимият ми филм беше Топ Гън с Том Круз. И тогава, и сега, актьорът не стана мой фаворит, но ролята на находчив и опак пилот на военен самолет беше достатъчно специална, за да ме привлече. Освен това с баща, който е завършил специализираното училище за военни пилоти в България, някакси намирах за напълно естествено аз да стана летецът в семейството. Щях да съм една от много малкото със сигурност.

Когато бях в гимназията, бях отличничка в класа. Това не ме прави единствена. Но пък бях остроумна и имах хаплив език. Затова, когато веднъж побойничката на класа се опита да ме предизвика, аз я наругах безцеремонно и предизвиках всеобщ шок. Добрите момичета не правят така. Аз обаче, освен че отговарях на всички условия за "добро момиче", можех да всявам изненада, очевидно не по най-културния, но пък безспорно резултатен начин. Говорете ми за спазване на правила и постигане на истински резултати! Момчетата приветстваха моя пример и тогава разбрах какво означава силата да е на твоя страна и да те приемат за равна. И да си една от малкото.

Майка ми е станала инженер-химик във време, когато жените са били предимно учителки, продавачки, специалистки и най-много работнички. Най-смелите са искали да бъдат лекарки. Но майка ми не е искала това. Искала е да бъде нещо още по-рядко срещано. Била е една от много малкото.

Затова, както изглежда, да се отлича като една от малкото е влязло в ДНК-то ми. Не е изненада, че в кариерата ми в първите години се стараех да се впиша сред силните и същевременно да бъда една от малкото. Носех вратовръзка и исках да съм най-добрата. Очевидно съм се опитвала да се отлича както визуално, така и с качествата си. Никога не съм искала да бъда мъж, но се учех от тях. Затова мъжката вратовръзка се носеше с дамски костюм, в опит да бъда най-доброто и от двата пола. Все пак, като абсолютен представител на моята зодия, какво по-нормално от това, да потърся баланс и във външния си вид? Истината е, че не ми се е получило, въпреки усилията ми, както имах възможност да разбере години по-късно. Мъже, мои колеги, с които вече се познавахме и не се притеснявах да бъдат искрени с мен, се осмелиха да ми споделят, че съм им изглеждала сурова, "кон с капаци" и много агресивна. Очевидно бях оправдала стереотипа за амбициозните жени с кариера.

В действителност за жените намирането на правилния начин да изразят себе си и да покажат на какво са способни професионално често се оказва нелесна задача, особено

когато започнеш да напредваш в кариерата си. Изведнъж правилата се размиват, това, което е работело до вчера на експертната ти позиция, вече е в твой ущърб и започваш да се чувстваш постоянно в "ничия земя", където само ти не разбираш как да постъпиш. Мислим си, че деловият свят е ясно структуриран и се движи от правила, известни на всички, но истината е, че след определено ниво правилата стават неписани и всичко се свежда до това, какво е твоето лидерско присъствие, личният ти авторитет и не на последно място, способността ти да имаш влияние. Това са компоненти на бизнес успеха, които се определят от набор от поведения, визуално представяне и начин на изразяване, които жените подценяват.

Тази последна част от книгата ще разгледа именно онези неписани правила за успех, от които зависи представянето ти като ръководител и лидер. Приеми, че това са тези правила от бизнес етикета, за които не се пише, защото те са специално предназначени за жени, а повечето бизнес съвети не биха искали да правят разлика между половете, за да не се поставят в сложна обяснителна ситуация. Както си забелязала, аз нямам подобни скрупули. Освен това, противно на много модерното схващане, че качествата и талантите ни са единственото, което има значение в бизнеса, ще разбереш защо това е вярно само на пръв поглед. За жените дори външният вид е послание. В среда, изпълнена със стереотипи, които те подмятат в двата края на скалата между работна пчеличка и корпоративна оса, да знаеш как да се позиционираш правилно и с авторитет понякога е *terra incognita*. Затова външният вид може да ти помогне или да те срине.

Да се отличиш в бизнеса е изкуство, за което професионалните качества и умения са само началото. То изисква познаване на средата, стереотипите и мястото ти в нея. Затова тази част от книгата идва накрая, за да допълни цялостния образ на жената като лидер и да помогне за изграждането ти като такава.

Глава 17: Авторитет в тялото на жена

В следващите редове ще намериш обобщение на компонентите на моя **Етикет за влиятелно позициониране за жени**. Създадох го в резултат на дългогодишните ми наблюдения върху жени в реални бизнес ситуации, както и личния ми опит. Приемам, че жените сме достигнали това професионално ниво, което не налага да се запознаваме с азбучни правила на поведение в бизнес средата. По-важното е да видим с кои поведения или език на тялото допускаме да изглеждаме неуверени, кога другите ни възприемат като ненадеждни и какъв е нашият принос в това, да ни подминат в годишните атестации за повишение. Ако имаш собствен бизнес, със сигурност ще намериш за полезни следващите страници, защото опитът ми показва, че жените проявяват особена отстъпчивост и неувереност, когато всъщност трябва да водят играта. Защото да, това е игра. На сила.

Къде жените грешат?

Познавайки жените в света на бизнеса от първо лице, мога да кажа, че основният проблем за тях, който рано или късно се задейства като бомба с часовников механизъм, е,

че работят прилежно, вярват, че трудът и постиженията им сами говорят, и то красноречиво, за себе си, не обичат да са център на вниманието и ако се налага, ще изровят земята, за да свършат работата, която имат. На пръв поглед тези изглеждат като много добри качества, които ни правят надеждни и експертни. И това е вярно, но само в първите години на кариерното ни развитие. Все пак, наистина трябва да сме добри в работата си, да познаваме средата и регулациите, ако има такива, а понякога, особено ако си малък бизнес, да знаеш всяка брънка какво прави, за да можеш след това, делегирайки, да си сигурна, че разбираш възникващите проблеми. А такива ще има, обещавам! За жените в корпоративния свят пък, оперативните функции на различни нива и ротирането на позиции в отдели с различна функция им дава 360-градусова представа за компанията, средата и комуникациите в нея. Всичко това е важно. Но веднъж достигнали средните мениджърски нива, е недостатъчно, защото прогресът нагоре изисква друг вид качества или по-скоро различно излъчване, за което експертният професионализъм е само база.

КРАЙ НА ОТКЪСА